

انتخاب و ارزیابی منابع مرجع^۱

ترجمه: ندا نظری

زیر نظر: فدایی عراقی

منابع

بخش اول این متن، تنوع خدماتی را که توسط بخش مرجع در انواع کتابخانه‌ها ارائه می‌گردد، معرفی می‌نماید. آنچه که برای ارائه خدمات ضروری است، مجموعه‌ای از منابع است که به دقت انتخاب گردیده باشد. این فصل انواع منابعی را که غالباً در کار مرجع به کار گرفته می‌شوند، معرفی و از توسعه و نگهداری مجموعه مرجع صحبت می‌کند. این امر، شامل توجه به معیارهای ارزیابی منابع و نیز بررسی واسطه‌ها و راهنماهای کتابهای مرجع که در توسعه مجموعه مفید هستند، می‌باشد. بقیه فصلهای بخش ۲، در مورد ویژگیها و کاربردهای انواع بخصوصی از منابع مرجع صحبت می‌کند.

کتاب مرجع چیست؟

با توجه به انتخاب و ارزیابی مواد مورد استفاده در مجموعه مرجع، تلاش برای تعیین ویژگی‌های موادی که غالباً در مجموعه‌های مرجع وجود دارند و به کتابهای

---

1) Selection and evaluation of reference sources

فصل ۱۱ از کتاب An Introduction to Reference & Reference Services ویراستاران: ریچارد پوپ و لیندا

اسمیت. چاپ ۱۹۹۱، کلرادو.

مرجع معروفند، مفید می باشد. واژه نامه

The ALA[★] Glossary of Library and Information Science

تعاریف زیر را برای کتاب مرجع ارائه می دهد: « ۱- کتابی است که ترتیب و نحوه پرداختن آن به محتوای موضوعی اش به گونه ای طراحی گردیده است که برای موضوعات مشخصی به آن رجوع شود، نه آنکه به صورت پیوسته خوانده شود. ۲- کتابی که استفاده از آن محدود به کتابخانه است^(۱). «مارسیابیتس»^۱ این تعاریف را «کاربردی» و «اداری»^(۲) می خواند. او مفهوم کتاب مرجع را با توصیف دقیقتر ترتیب و نمایه سازی روشن می کند، که این توصیف خود ویژگی عرضه اطلاعات در کتابهای مرجع به شمار می آید. هرچه پیش می رویم، این تعریف که مجموعه مرجع از کتابهای مرجع تشکیل شده است، تعریفی ناقص برای منابعی که غالباً کتابداران مرجع از آن استفاده می کنند، به شمار می آید. اگرچه مواد چاپی همچنان مهم و حائز اهمیت هستند، ولی با موادی چون میکروفرمها، CD-ROM^۲ و سایر واسطه های قابل خواندن توسط ماشین، تکمیل می گردند. تمامی اینها در اختیار کتابخانه هستند و از این رو به وضوح بخشی از مجموعه مرجع را تشکیل می دهند، اما (همانگونه که در بخش ۵ شرح داده شد) باید به پایگاههای اطلاعاتی پیوسته^۳ نیز به عنوان بخش دیگری از مجموعه مرجع نگریست، چرا که می توان از طریق پایانه هایی که در کتابخانه ها قرار دارند، به آنها دست یافت. در واقع ممکن است کتابدار در مورد برخی از منابع چنین تصمیم گیرد که تنها پایگاه اطلاعاتی پیوسته آن را خریداری نماید تا اینکه معادلهای چاپی یا CD - ROM را در کتابخانه انبار کند.

انواع منابع

چنانکه اشاره شد، یکی از راههای طبقه بندی منابع مرجع به شکل آنها

★ American library Association انجمن کتابداران امریکا

- Marcia Bates

2 - Compact Disc - Read on Memory

3 - online

مربوط می‌گردد: شکل متداول چاپی، میکروفرم، به شکل توزیع الکترونیکی از قبیل CD - ROM، و یا شبکه الکترونیکی پیوسته. از سوی دیگر، می‌توان منابع مرجع را به دو دسته اصلی تقسیم نمود: انواع تألیفاتی که اطلاعات را مستقیماً ارائه می‌دهند، و تألیفاتی که به سایر منابع حاوی اطلاعات ارجاع می‌دهند و تنها به مکانهایی که می‌توان اطلاعات را در آنها یافت، اشاره می‌کنند. اما در عمل، این تمایز از بین می‌رود، زیرا منابع نوع اول جهت ارائه اطلاعاتی کاملتر اغلب به منابع دیگری نیز ارجاع می‌دهند، و منابع نوع دوم نیز برای پاسخ دادن به برخی از سئوالات کافی هستند. منابع نوع اول شامل دایرة المعارفها، واژه‌نامه‌ها، سالنامه‌ها، دستنامه‌ها، سالنامه‌ها، منابع سرگذشتنامه‌ای، راهنماها، اطلس‌ها و منابع جغرافیایی می‌باشد. منابع نوع دوم شامل فهرستها، کتابشناسی‌ها و نمایه‌هاست. هریک از اینها، موضوع یکی از فصول باقیمانده در این کتاب است. بعلاوه، نشریات دولتی که مکرراً منابع اطلاعاتی منحصر به فردی ارائه می‌دهند نیز در فصل جداگانه‌ای آمده است.

توسعه و نگهداری مجموعه مرجع

کار بخش مرجع شامل انتخاب يك مجموعه کافی و مناسب از منابع مرجع، و ترتیب و نگهداری آن مجموعه است، به طوری که بتوان به راحتی و به سادگی از آن استفاده نمود. توسعه بی برنامه مجموعه و عدم توجه به وجین کردن، ممکن است کارایی خدمات مرجع را کاهش دهد. ثبت پرسشهای بدون پاسخ، یکی از روشهای مشخص نمودن کمبودها در مجموعه موجود می‌باشد.

اجزای مجموعه

از آنجا که اکنون مجموعه‌های مرجع شامل موادی به اشکال مختلف می‌باشند، کتابدار مرجع باید تصمیم بگیرد که آیا باید عناوین خاصی را به بیش از يك شکل در اختیار داشته باشد یا خیر. در حال حاضر بسیاری از عناوین تنها به یک شکل وجود دارند: به شکل چاپی، میکروفرم و یا الکترونیکی. برخی دیگر به

چند شکل مختلف موجود هستند. برای مثال، جهت کمک به یافتن شماره تلفن‌های منازل می‌توان راهنمای چاپی تلفن، فون فیشر^۱ به صورت میکروفرم، یا محصولی همچون Phone Disc USA Residential بر روی CD-ROM خریداری نمود. اگرچه اشکال مختلف ممکن است مشابه باشند و یا قسمتی از محتویات آنها مشترک باشد، ولی ممکن است در قابلیت‌های دستیابی تفاوت داشته باشند.

انعطاف پذیری بیشتر برای جستجو در منابع پیوسته و بر روی دیسک برای برخی چنین تصویری به وجود آورده است که سیری روز افزون از منابع چاپی به سوی منابع الکترونیکی وجود خواهد داشت، و کتابخانه‌ها به خاطر دسترسی به منابع پیوسته و بر روی دیسک به طور مثال دیگر تمایلی به نمایه‌های چاپی نخواهند داشت. کتابداران باید عواملی همچون قیمت نسبی، میزان استفاده، نوع استفاده‌کنندگان احتمالی را برای تهیه یک شکل از یک منبع در نظر بگیرند. با عرضه عناوین جدید به اشکال الکترونیکی، این تصمیمات باید مرتباً مورد بررسی قرار گیرند.

توسعه مجموعه مرجع

هزینه زیاد منابع مرجع و تعداد اشکال و عناوین، توجه ما را بر اهمیت روشی منظم برای توسعه مجموعه مرجع معطوف می‌سازد. کتابداران نسبت به قبل، حق انتخاب بیشتری برای ایجاد مجموعه مرجعی دارند که باید پاسخگوی نیازهای جامعه استفاده‌کننده از آن باشد. بسیاری از منابعی که در این متن توصیف می‌شوند، به طور معمول هسته یک مجموعه مرجع را تشکیل می‌دهند، اما عناوین دیگر در یک مجموعه مشخص بستگی به نیازهای محلی دارد.

تصمیمات مربوط به توسعه مجموعه شامل خرید عناوینی که به تازگی منتشر شده‌اند، خرید چاپهای جدید عناوینی که از پیش در مجموعه وجود

داشته‌اند، ادامه پیاپی‌هایی از قبیل نمایه‌ها، عقد قرارداد با فروشندگان جهت دستیابی به پایگاه‌های اطلاعاتی و یا تهیه CD-ROMها، و همکاری با سایر کتابخانه‌ها در توسعه کتابخانه به منظور حصول اطمینان از وجود حداقل يك نسخه از هر مجموعه گرانبها در یک ناحیه جغرافیایی، می‌باشد. «سیدنی پیرس»^۱ معتقد است که داشتن يك خط مشی خاص برای توسعه مجموعه مرجع مستلزم وجود کارمندان مرجع به منظور شناسایی هدفهای مورد نظر مجموعه و تعیین محتوای مجموعه می‌باشد یعنی: ماهیت و سازمان قسمتهای مختلف آن، معیارهای قرار دادن مواد در هر قسمت، و اشکال و میزان تکثیر مطلوب برای مواد مرجع^(۳). مطالعات بیانگر این مطلب هستند که بسیاری از کتابخانه‌ها خط مشی خاصی برای توسعه مجموعه مرجع چاپی^(۴) ندارند. با وجود این، نمونه‌هایی در ادبیات وجود دارند که راهنمایی‌هایی را ارائه می‌دهند. «کاتلین کولمن»^۲ و «پائولین دیکینسون»^۳ يك خط مشی را به طور نمونه با اجزای زیر ارائه می‌دهند: اهداف، دامنه موضوعی مجموعه، اندازه مجموعه، انواع مواد موجود در مجموعه، مسوولیت انتخاب و نیز انتخاب روش، و جین کردن، و سیاهه‌برداری از مجموعه مرجع^(۵). نظرات دیگری نیز توسط «بیل کاتز»^۴ گردآوری شده است.

نگهداری مجموعه يك روند مداوم است. برای ارائه اطلاعات دقیق در پاسخ به سوالاتی مثلاً مربوط به آدرسهای کنونی، شماره تلفن‌ها، و اطلاعات آماری، وجود آخرین چاپ يك منبع در مجموعه مهم است. گزارشهای ناشران و نقد و بررسیها می‌توانند کتابدار را از وجود عناوین جدید و چاپهای جدید آگاه سازند. سیاهه‌برداری کامل و مرتب از مجموعه مرجع، در واقع برای شناسایی قسمتهایی که نیاز به روزآمد شدن و تقویت دارند مورد نیاز است. فصل ۸ بحث مفصلتری درباره ارزیابی مجموعه مرجع ارائه می‌دهد.

1 - Sydney Pierce

2 - Kathaleen Koleman

3 - Pauline Dickinson

4 - Bill Katz

ترتیب مجموعه

همان گونه که کتابخانه‌های مختلف دارای مجموعه‌های متفاوتی از عناوین مرجع هستند، ترتیب آنها نیز ممکن است به صورتهای گوناگون باشد مثلاً نگهداری مجموعه با یک ترتیب رده‌ای و بدون توجه به نوع عناوین. راه دیگر اینکه هر یک از انواع منابع را با هم گروه‌بندی کرده، بخشهایی برای دایرة المعارفها، منابع سرگذشتنامه‌ای، راهنماها، نمایه‌ها و از این قبیل ایجاد نمود. بیشتر مجموعه‌ها بخشی از عناوین خود را، بسته به میزان مراجعه به آنها و نیاز به دسترسی سریع به محتوای آنها، به ارجاعات سریع اختصاص می‌دهند. مجتمع کردن منابعی که نیاز به تجهیزاتی ویژه دارند، همچون میکروفرم خوان یا شبکه‌های کامپیوتری و یا CD-ROM - خوان با سایر عناوین از یک نوع و یا در یک زمینه، دشوار می‌باشد. هر ترتیبی که اتخاذ گردد، باید سهولت استفاده از کتابخانه توسط استفاده‌کننده و نیز کتابدار مرجع در نظر گرفته شود. علامتگذاریها و راهنماهای خاصی مورد نیاز خواهد بود تا استفاده‌کننده از کتابخانه را به بخشهای بخصوصی از مجموعه هدایت کند.

وجین کردن مجموعه

اصولاً باید برای وجین کردن (انتخاب نکردن، کنار گذاشتن، عدم سفارش^(۷)) و نیز اضافه نمودن عناوین جدید به مجموعه، اساس نظام یافته‌ای وجود داشته باشد. یک کتابدار مرجع باید با در نظر گرفتن اینکه چه چیزی از پیش در مجموعه وجود داشته و چه چیزی واقعاً مورد نیاز مرجع است، همان گونه که مواد را انتخاب نموده است آنها را از رده خارج نماید. وجین کردن، مجموعه را از تبدیل شدن به انباری از مواد قدیمی حفظ می‌کند و خطر دادن اطلاعات نادرست از منابع غیر رایج را کم می‌کند. عواملی که در وجین کردن مؤثر هستند عبارتند از استفاده زیاد، قدمت مواد، وضعیت فیزیکی، به بازار آمدن چاپ جدیدی از کتاب که جای جلد موجود در قفسه را می‌گیرد، و نیاز به فضا (گشایش ظرفیت مجموعه). مواد وجین شده را بسته به ارزش احتمالی آنها برای استفاده‌کنندگان می‌توان در مجموعه امانی

قرار داد و یا اینکه آنها را دور ریخت. برای مثال، راهنماهای قدیمی ممکن است برای تحقیقات تاریخی مورد استفاده قرار گیرند. انواع مواد، نیازمند راهنماهای مختلف برای نگهداری هستند. «لین وست بروک»^۱ راهنماهایی برای وجین کردن پیایندهای مرجع ارائه می دهد و «بیل کاتز»^۲ راهنماهایی کلی برای انواع مواد مرجع سیاهه می کند.^(۹) برای مثال، «کاتز» اشاره می کند که سالنماها، سالنامه ها و دستنامه ها معمولاً توسط شماره بعدی جایگزین می گردند. به هر حال، از آنجا که هر اطلاع به ندرت عیناً تکرار می شود، او پیشنهاد می کند که شماره های قدیمی حداقل برای مدت ۵ سال و ترجیحاً ۱۰ سال نگهداری شوند.

ارزیابی منابع

برای تشکیل مجموعه مرجع، کتابدار باید کیفیت منابع خاص و تناسب آنها برای قرار گرفتن در مجموعه مرجع را بسنجد. اگرچه معیارهای ارزیابی در اصل برای منابع چاپی در نظر گرفته شده اند، ولی در مورد منابع غیر چاپی همچون میکروفرمها و پایگاههای اطلاعاتی نیز می توان از آنها استفاده نمود. اما ممکن است به کارگیری برخی از این معیارها در مورد منابع غیر چاپی دشوارتر باشد، چرا که واسطه های غیر چاپی را نمی توان مستقیماً و همانند منابع چاپی بررسی نمود. معیارهایی که در این فصل به آنها پرداخته می شود، برای تمامی انواع منابع مرجع به کار گرفته می شوند؛ فصول ۱۲ تا ۲۰ شامل بخشهایی در مورد انواع بخصوص منابع می باشند و توجه شما را بر معیارهایی که برای آنها اهمیت خاصی دارند، جلب می کند. با در نظر گرفتن این معیارهای ارزیابی، کتابدار بهتر می تواند قضاوت کند که آیا يك منبع بخصوص جوابگوی نیازهای کتابخانه و استفاده کنندگان خواهد بود، و آیا با استفاده از هزینه محدودی که برای توسعه مجموعه مرجع موجود است، ارزش خرید دارد یا خیر. تمرکز این فصل بر ارزیابی عناوین منفرد است. عواملی که فروشندگان پایگاههای اطلاعاتی پیوسته در ارزیابی باید در نظر بگیرند

توسط «کارول تنوپیر»^۱ خلاصه گردیده است^(۱۰). همان‌گونه که «دانوتانیتکی»^۲ توضیح می‌دهد، نقد و بررسی پایگاه‌های اطلاعاتی هنوز به خوبی مرسوم نشده است^(۱۱). با وجود این، شماری از مؤلفین پیوسته معیارهایی برای ارزیابی CD-ROM و پایگاه‌های اطلاعاتی پیشنهاد کرده‌اند که تمامی اینها در مبحث بعدی آمده است.

=====

۱۱۰۱

معیارهای ارزیابی

شکل

چاپی / میکروفرم / الکترونیکی، ساخت فیزیکی، تصاویر

دامنه

هدف، گستره، روزآمد بودن

ارتباط با کارهای مشابه

منحصر به فرد بودن، خلاصه، چاپهای جدید

اعتبار

مؤلفین، ناشر / کارگزار، منابع اطلاعاتی

نحوه پرداختن به مطالب

دقت، عینیت، سبک / استفاده کنندگان

ترتیب

توالی، نمایه سازی

خصوصیات ویژه

قیمت

شکل مواد

به هنگام نقد و بررسی کتابهای چاپی، باید به ساخت فیزیکی و ویژگیهای ظاهری کتاب از قبیل صحافی، کاغذ، قطع و طرح کتاب توجه نمود. اگر يك منبع چاپی مصور باشد، کیفیت و ارتباط تصاویر آن با متن باید ارزیابی گردد. منابع چاپی مزایایی دارند از قبیل سهولت استفاده، قابل تخمین بودن قیمت آنها، و اگر يك سری چند جلدی در اختیار باشد، قابل استفاده بودن آن توسط بیش از يك استفاده کننده به طور همزمان. عیوب منابع چاپی عبارتند از: نیاز به فضای نسبتاً زیاد برای نگهداری آنها، مشکل به روز نگه داشتن آنها و محدودیتهایی که در جستجو در آنها وجود دارد.

میکروفرمها می توانند برای منابعی که شناسه های کوتاه دارند و به ترتیب الفبا هستند، از قبیل کتابشناسی ها و راهنماها، رضایتبخش باشند. میکروفرمها باعث صرفه جویی در فضا می شوند و قابلیت به روز شدن آنها بیشتر از منابع چاپی است. نقایص آنها عبارت است از هزینه تجهیزات و نگهداری، نیاز به راهنمایی مراجعه کننده، محدود بودن به يك استفاده کننده و يك مشاهده گر در يك زمان، و محدودیت در عمل جستجو.

CD - ROM امکان جستجوی چند جانبه و ذخیره سازی مقادیر زیادی از اطلاعات را فراهم می سازد، اما از سویی عمدتاً گران و جستجو در آنها تا حدی کند است، و از نظر سهولت استفاده نیز متفاوتند زیرا رابطها^۱ استاندارد نیستند. آنها ممکن است رایج نباشند و نیاز به فضا برای تجهیزات دارند. پایگاههای اطلاعاتی پیوسته، همچون CD - ROM ها، انعطاف پذیری و چند جانبه بودن جستجو را فراهم ساخته و می توانند مقادیر زیادی از اطلاعات را در برگیرند. بعلاوه، قابلیت به روز شدن آنها بیشتر از CD - ROM ها است. محدودیتهای دسترسی به شبکه های پیوسته عبارتند از هزینه های غیر قابل پیش بینی، نیاز به تجهیزات و نیاز مداوم به آموزش ویژه جهت استفاده کارآمد سیستم جستجوی موجود. این نقایص و مزایا به

هنگام ارزیابی اشکال متفاوت منابع مرجع باید سنجیده شوند.

دامنه

یکی از نشانه‌های دامنه، بیان هدف است که عموماً در مقدمه منابع چاپی یافت می‌شود. در ارزیابی یک منبع باید برآورد نمود که تا چه حد وصول به هدف و مقصود تحقق یافته است، آیا مؤلف یا ناشر آنچه را که در نظر داشته، انجام داده است؟ جنبه‌های مختلف دامنه شامل پوشش موضوعی یا پوشش جغرافیایی می‌شود. پوشش زمانی نیز برای بسیاری از کارهای مرجع مهم است. محتویات چقدر تازه و به روز هستند؟ در مورد نشریات ادواری، هرچند وقت یک بار به روز گردیده‌اند، زبان انتشار چیست؟ منابع چاپی را می‌توان بررسی کرده و پارامترهای متفاوتی که دامنه کار را مشخص می‌کنند ارزشیابی نمود. ارزیابی منابع غیر چاپی بیشتر متکی بر اوراق مربوط به آنها یا به عبارتی توضیحات مکتوبی است که سعی در شناساندن پوشش آن منبع دارند. به طور نمونه، می‌توان جستجوهای جهت بررسی جنبه‌های مختلف دامنه انجام داد، اما ممکن است رسیدن به واقعیت آن کار دشواری باشد، در حالی که در مورد ابزار چاپی این عمل امکانپذیر است. وقتی یک منبع به چند شکل وجود داشته باشد، ممکن است از لحاظ به روز بودن متفاوت باشند. منابع پیوسته، اغلب روزآمدتر از منابع چاپی هستند و آنها نیز به نوبه خود روزآمدتر از CD - ROM ها هستند. به هر حال، استثنائات زیادی وجود دارد و کتابدار باید به روز بودن نسبی در مورد هر یک از منابع تحت ارزیابی را بررسی کند.

ارتباط با کارهای مشابه

عنوانی که به تازگی به چاپ رسیده است ممکن است با منابعی که از پیش در مجموعه وجود دارند، به صورتهای گوناگون مرتبط باشد، که باید آنها را در برآورد ارزش بالقوه منبع جدید برای مجموعه در نظر گرفت؛ مثلاً چاپ جدید عنوانی که از قبل در مجموعه موجود بوده است. در این صورت، باید میزان بازبینی

چاپ جدید را ارزشیابی نمود. آیا تضمین خرید کافی است؟ گروه دیگر، کارهای هستند که دامنه مشابهی دارند. همپوشانی مطالب تا چه حد می باشد؟ چند مطالب انحصاری وجود دارند؟ اگر در محتوا اشتراک دارند، آیا اطلاعات در منبع جدید راحتتر یافت می شود؟ آیا برای استفاده کنندگان دیگری نوشته شده است؟ ناشران منابع مرجع ممکن است خلاصه‌های از مجموعه‌های بزرگ، مثلاً دائرة المعارف يك جلدی فیزیک، یا مقالاتی منتخب از يك فرهنگ چند جلدی علوم و تکنولوژی به چاپ برسانند. يك دایرة المعارف يك جلدی ضمن اینکه می تواند در يك کتابخانه فرعی که مجموعه اصلی را در اختیار ندارد، مفید باشد، می تواند اطلاعات موجود در کتابخانه مادر را نیز مضاعف سازد.

با در دسترس قرار گرفتن منابع مشابه غیر چاپی برای بسیاری از ابزارهای چاپی چه پیوسته و چه CD - ROM، برآورد میزان تطابق محتویات آنها با یکدیگر حائز اهمیت می باشد. برای مثال، اغلب، تفاوتی در پوشش زمانی آنها وجود دارد. در برخی موارد يك پایگاه اطلاعاتی مشابه از چند ناشر مختلف CD - ROM وجود دارد، پس باید تفاوتی موجود در قابلیت‌های جستجو و پوشش آنها را در نظر گرفت.

اعتبار

نشانه‌های اعتبار شامل تحصیلات و تجربه ناشران و دست‌اندرکاران می باشد. شهرت ناشر یا کارگزار نیز یکی از نشانه‌هاست. برخی از ناشران به عنوان ارائه دهنده کتابهای مرجع پرمحتوا و با کیفیت خوب معروف شده‌اند. بسیاری از منابع مرجع، سیاهه‌ای از مواد مورد استفاده خود را ارائه می دهند. از این سیاهه‌ها می توان به عنوان نشانه‌ای از اعتبار کار و نیز راهنمایی برای منابع اطلاعاتی دیگر استفاده نمود. شاید ارزیابی منابع مرجع چاپی آسانتر باشد، چرا که بیانات نویسندگان و لیست مراجع را می توان به راحتی بررسی نمود. اگر يك CD - ROM یا پایگاه اطلاعاتی پیوسته، يك منبع چاپی داشته باشند، اعتبارشان را می توان به همین ترتیب ارزیابی نمود. چنانکه هیچ‌گونه نظیر چاپی وجود نداشته باشد، باید

اعتبار را از توضیحاتی که در اوراق همراه با منبع الکترونیکی آمده است، ارزیابی نمود.

نحوه پرداختن به مطالب

در کارهای مرجع، دقت به کار رفته بسیار مهم است. واقعیات ارائه شده تا چه حد قابل اعتماد هستند؟ عینیت مطالب را می توان با بررسی پوشش موضوعات گوناگون و توازنی که در پوشش مطالب مختلف رعایت شده است، ارزیابی نمود. از آنجا که ممکن است کارهای مرجع برای دسته بخصوصی از خوانندگان تهیه شده باشند، تعیین اینکه چه کسی می تواند بهترین استفاده را از آن بنماید مهم می باشد، عوام یا تحصیلکردگان، بزرگسالان یا کودکان؟ بررسی عناوینی که انسان در مورد آنها دانش شخصی دارد، به فرد امکان می دهد تا دقت و کیفیت مطلب را ارزیابی نماید. باز هم این نوع بررسی را در مورد منابع چاپی، راحتتر از منابع بر روی دیسک و یا منابع پیوسته می توان انجام داد.

ترتیب

منابع چاپی و میکروفرمها، شناسه ها را با ترتیب خاصی از جمله الفبایی، زمانی، یا رده ای مرتب می کنند. اگر این ترتیب از نوع آشنایی همچون الفبایی باشد، استفاده کننده می تواند بدون آنکه ابتدا محل اطلاعات را در نمایه جستجو کند، آن را مستقیماً پیدا کند. انعطاف پذیری يك منبع مرجع نوعاً با وجود يك یا چند نمایه که طرق مختلف دسترسی به اطلاعات را امکانپذیر می سازند، افزایش می یابد. بعلاوه، خود متن نیز ممکن است راهنماهایی برای اطلاعات بیشتر، به صورت ارجاع به شناسه های مربوطه ارائه نماید. به طور کلی، منابع الکترونیکی نمایه های مختلف زیادی را به محتویات يك پایگاه اطلاعاتی ارائه می دهند. این نمایه ها به کتابدار مرجع امکان می دهند تا پاسخ سئوالاتی را که به دلیل عدم ارائه نقاط دسترسی کافی در منابع چاپی دریافت نمی کند، بیابد. برای مثال، اگرچه يك کتابشناسی چاپی جستجو از طریق نویسنده، عنوان، و موضوع را ممکن می سازد،

ولی احتمالاً نمایه‌ای از ناشران را به دست نمی‌دهد. اما در یک کتابشناسی پیوسته (online)، نمایه ناشر را نیز می‌توان یافت، و این به شخص امکان می‌دهد تا به آسانی سیاهه عناوینی را که در زمینه کتابشناسی توسط یک ناشر خاص به چاپ رسیده است، پیدا نماید.

خصوصیات ویژه

ممکن است فردی همواره به شناسایی خصوصیات ویژه‌ای که یک منبع مرجع خاص را از سایرین متمایز می‌سازد، علاقه‌مند باشد. علی‌الخصوص منابع CD - ROM از نظر طراحی تنوع بسیار دارند، زیرا پایگاه‌های اطلاعاتی همراه با نرم افزارهایی برای جستجوی محتویات و نمایش اطلاعات به فروش می‌رسند. عاملی که پیچیدگی کار را بیشتر می‌کند، این است که بسیاری از ناشران سعی دارند تا با شناسایی عواملی که می‌توانند کارآیی آنها را بیشتر سازند، محصولات خود را از نظر کمی بهبود بخشند^(۱۳). هرگونه پیشرفت جدیدی که جستجو در پایگاه‌های اطلاعاتی را برای استفاده‌کننده راحتتر و قابل دسترس‌تر سازد، بر انتخاب محصولات مؤثر خواهد بود. بعلاوه، در مورد منابع الکترونیکی، شخص باید کیفیت مدارك، آموزش، و خدمات بعد از فروش به مشتری را در نظر بگیرد.

قیمت

هزینه منابع چاپی و منابعی که به اشکال الکترونیکی توزیع می‌شوند (مثل CD - ROM) از این لحاظ مشابه است که یک کپی برای استفاده داخلی کتابخانه لازم است و با خرید یا پرداخت حق عضویت می‌توان دسترسی نامحدود به محتوای منبع پیدا کرد. برعکس، بیشتر هزینه پایگاه‌های اطلاعاتی پیوسته براساس هر بار استفاده تعیین می‌گردد. پیچیدگی بیشتر در این است که در مورد منابع الکترونیکی بسته به اینکه کتابخانه نظیر چاپی را در اختیار داشته باشد یا خیر، قیمت‌گذاری به صورتهای متفاوت صورت می‌گیرد. در ارزیابی قیمت، کتابدار مرجع باید حتی‌الامکان تشخیص دهد که آیا قیمت به نسبت نیاز، میزان و مدت

پیش بینی شده استفاده، مناسب است یا خیر. در مورد منابع غیر چاپی، هزینه شامل خرید و نگهداری تجهیزات ضروری به منظور دسترسی به اطلاعات می باشد. ممکن است هزینه نیروی انسانی برای اینکه استفاده کنندگان بتوانند از منابع غیر چاپی از قبیل CD - ROM استفاده کنند، نیز در نظر گرفته شود.

ابزار انتخاب

برخی از ابزار در ارزیابی منابع برای قرار گرفتن در مجموعه مرجع کتابخانه به کتابدار مرجع کمک می کنند. منابع نقد و بررسی که از دو هفته یک بار تا سالانه تناوب دارند، امکان ارزیابی عناوین تازه به چاپ رسیده را فراهم می کنند. اگرچه بیشتر عناوین بررسی شده در این منابع به شکل چاپی هستند، اما برخی از آنها شامل عناوین غیر چاپی نیز می شوند. برای شناسایی خلاءهای موجود در مجموعه های کتابخانه، از راهنماهای منابع مرجع می توان استفاده نمود. این راهنماها به عنوان ابزارهایی جهت شناسایی منابع مناسب برای پاسخ دادن به برخی سئوالات مرجع نیز ارزشمند هستند. رسانه های جاری نقد و بررسی و راهنماهای منابع مرجع، هر دو، برای کمک به کتابداران جهت توسعه مجموعه های مرجع، مفید می باشند. اما هیچ چیز جایگزین قضاوت آگاهانه در انتخاب بهترین عناوین مناسب برای استفاده کنندگان کتابخانه نمی گردد، و این مستلزم آگاهی کامل کتابدار از مجموعه مرجع موجود در کتابخانه و نیازهای استفاده کنندگان می باشد.

منابع نقد و بررسی

از آنجا که بررسی تمامی کتابها قبل از خرید امکانپذیر نیست، وجود منابع مختلف نقد و بررسی برای کتابدار جهت شناسایی و ارزیابی عناوین جدید مفید خواهد بود. مطالعه این منابع نشان می دهد که آنها از نظر تعداد عناوین تحت پوشش متفاوت هستند و هریک از آنها عناوین منحصر به فردی را در بردارند^(۱۴). از این رو مطالعه دقیق تعدادی از این منابع برای نقد و بررسی منابع مرجع حائز اهمیت است. مشکلی که در مورد نقد و بررسی ها وجود دارد، مشکل فاصله زمانی

میان چاپ این نشریه‌ها و چاپ کتاب می‌باشد. عموماً هرچه این نقد و بررسی کاملتر باشد، فاصله زمانی بیشتر خواهد بود. فاصله انتشار منابع نقد و بررسی خود بر فاصله زمانی تأثیر می‌گذارد.

Reference Books Bulletin در نشریه دو هفته یک بار *Booklist* چاپ می‌گردد. این نشریه شامل نقد و بررسیهای ارزشیابانه جامع و مفصلی است که توسط هیأت بررسی و تحریریه بولتن کتابهای مرجع انجمن کتابخانه‌های امریکا و یا توسط بررسی کنندگان میهمان تهیه و توسط این هیأت به طور کلی بازبینی می‌گردد^(۱۵). منابع مرجع جدید و مهم انگلیسی مفصلاً مورد تجزیه و تحلیل قرار می‌گیرند، و عناوین بسیار دیگری، همچنین منابع بازبینی شده منتخب و استاندارد، ارزیابی می‌گردند. نشریه‌های دوره‌ای کتابشناختی مانند کتابهای نقل قول، انواع خاص منابع مرجع را با دیدی منتقدانه بررسی می‌نمایند. در سالهای اخیر، یک نقد و بررسی سالانه در مورد دایرة المعارفهای عمومی نیز در آن به چاپ می‌رسد. تجدید چاپ *Reference Books Bulletin* سالی یک بار صورت می‌گیرد. هر چند وقت یک بار، پایگاههای اطلاعاتی نیز مورد نقد و بررسی قرار می‌گیرند.

در مقابل نقد و بررسیهای مفصلی که در *Reference Books Bulletin* یافت می‌شود، مجله *Library Journal* در هر شماره بخشی را به نقد و بررسیهای کوتاهی از کتابهای مرجع اختصاص می‌دهد. کتابهای مورد نقد و بررسی معمولاً برای کتابخانه‌های عمومی و دانشگاهی مناسب هستند. *Choice* نشریه‌ای است متمرکز بر کتابهایی که برای مجموعه‌های دانشجویی مناسب هستند و یازده مرتبه در سال منتشر می‌گردد. این نشریه اغلب به بررسی عناوینی می‌پردازد که نسبت به آنچه در *Library Journal* مورد بحث قرار می‌گیرد، تخصصی‌تر است. هر شماره *Choice* بخشی مشتمل بر نقد و بررسیهای امضاء شده از کتابهای مرجع دارد، و اکنون به نقد برخی از پایگاههای اطلاعاتی نیز می‌پردازد. بررسی کنندگان سعی می‌کنند تا عنوان مورد بررسی را با عناوین مشابه مقایسه نمایند. از سال ۱۹۳۸ *Wilson Library Bulletin* ستونی را به «کتابهای مرجع رایج» اختصاص داده است که در حال حاضر

توسط «جیمز رتیگ»^۱ از کالج «ویلیام و مری»^۲ نوشته می‌شود. این نشریه هر ماهه شامل بیست تا سی نقد و بررسی می‌باشد که مختص به کتابخانه‌های کوچک و متوسط است. نشریه *RQ* شامل بررسیهای منتقدانه در مورد کتابهای مرجع و پایگاههای اطلاعاتی، و به صورت فصلنامه می‌باشد. سیاهه‌ای از کتابهایی که رسیده اما نقد و بررسی نشده‌اند، نیز در این نشریه وجود دارد.

برای کتابدارانی که دسترسی سریع به منابع مختلف بررسی کننده رایج ندارند، نشریه *Preview* که انتشار آن از سال ۱۹۸۸ شروع گردیده است، جایگزین خوبی است. بخش «منابع مرجع» آن به صورت موضوعی تقسیم شده است. شناسه‌ها از ۳ منبع متفاوت گرفته می‌شوند: (۱) خلاصه بررسیهای منتشر شده در سایر مجلات، مشتمل بر نام بررسی کننده و نقلی از نقدهای اصلی، (۲) بررسیهای مفصل امضاء شده که اختصاصاً برای درج در *Preview* تهیه می‌گردند، و (۳) شناسه‌هایی که توسط ناشران تهیه می‌گردند. بخشی هم در مورد مواد مرجع کودکان وجود دارد. نمایه‌ها شامل نمایه عنوان، مؤلف و مواد غیر چاپی است. «فیلیس ون اردن»^۳ منابع دیگری برای بررسی کتابهای مرجع کودکان را شناسایی می‌کند^(۱۶).

جامعترین منبع بررسی، نشریه سالیانه کتابهای مرجع امریکایی (*ARBA*)^۴ می‌باشد. هدف این نشریه سالیانه، بررسی تمامی کتابهای مرجعی است که در ایالات متحده کانادا در هر سال چاپ و توزیع می‌گردند. منابع مرجعی که به طور منظم و یا ادامه دار بازمینی می‌شوند، به صورت دوره‌ای ارزیابی می‌گردند. در ادامه اکثر نقد و بررسیها، مراجعی برای نقد و بررسیهای بیشتر در مجلات منتخب معرفی گردیده‌اند. ترتیب مواد در سی و هفت فصل و در چهار گروه بزرگ شامل منابع مرجع عمومی، علوم اجتماعی، علوم انسانی، و علوم و تکنولوژی رده بندی شده است. آنگاه کارهای مرجع عمومی براساس شکل، مثلاً لغتنامه و دایرة المعارف،

1 - James Rettig

2 - William and Mary

3 - Phillis Van Orden

4 - American Reference Books Anual

تقسیم بندی شده‌اند. موضوعات کلی به موضوعات فرعی تقسیم گردیده‌اند، مثلاً تاریخ و قانون در محدوده علوم اجتماعی قرار می‌گیرند. این نقد و بررسیها که توسط بیش از ۳۰۰ متخصص موضوعی نوشته می‌شوند، منابع را منتقدانه ارزیابی می‌کنند. هر شناسه شامل اطلاعات کامل کتابشناختی همراه با قیمت، توضیحی در مورد اثر و یک ارزیابی از محتوا می‌باشد. هر جلد دارای نمایه‌های مؤلف / عنوان و موضوع می‌باشد. اکنون نمایه‌ای از همکاران را نیز همراه با اسامی بررسی کنندگان در بردارد. نمایه‌ها هر پنج سال یک بار گردآوری می‌شوند، در حال حاضر، گردآوریهای سالهای ۷۴-۱۹۷۰، ۷۹-۱۹۷۵، ۸۴-۱۹۸۰ و ۸۹-۱۹۸۵ موجود هستند. جلد مربوط به سال ۱۹۹۰ شامل ۱۸۸۲ نقد و بررسی است که تعداد کل بررسیها را از سال ۱۹۷۰ به ۳۴۹۴۲ می‌رساند. از سال ۱۹۸۱، منتخبی از بررسیهای ARBA با عنوان کتابهای مرجع توصیه شده برای کتابخانه‌های کوچک و متوسط و مراکز ارتباطی^۱ منتشر می‌شود، که حدود ۱/۳ بررسیهای سال ARBA را مجدداً به چاپ می‌رساند و نوع کتابخانه را با علامت مشخص می‌نماید (C, P, S) برای راهنمایی به کتابخانه‌های دانشگاهی، عمومی و آموزشی). این منابع به کتابداران امکان می‌دهند تا آثار جدید در یک زمینه مشخص را با ترتیب موضوعی بیابند، سایر بررسیهای منتشر شده از استنادهای ارائه شده استفاده و قیمت و پوشش کتابهای مرجع را در زمینه موضوعی خاص مقایسه نمایند. سیاه‌های منتخب توصیه شده بیشتری از کتابهای مرجع به صورت سالانه در نشریه‌های *American libraries* و *library Journal* به چاپ می‌رسند. لیست نشریه *library Journal* توسط کمیته کتابهای مرجع از بخش خدمات مرجع و بزرگسالان انجمن کتابخانه‌های امریکا برگزیده می‌شوند و در شماره منتشره در ماه می به چاپ می‌رسند. سیاهه نشریه *library Journal* توسط کتابداران مرجع با تجزیه انتخاب می‌شود و در شماره ۱۵ آوریل به چاپ می‌رسد. این سیاهه‌ها در شناسایی کتابهای

1 - Recommended Reference Books for Small and Medium - Sized Libraries and Media Centers

2 - Collige, Public and School Libraries

معتبر مرجع که دارای ارزش بالقوه در بسیاری از کتابخانه‌ها می‌باشند، مفید هستند. در حالت ایده‌آل، نقد و بررسیها آثار جدید مرجع را توصیف، ارزیابی و مقایسه می‌کنند تا کتابداران بتوانند تصمیمات آگاهانه‌ای در رابطه با خرید عناوین جدید برای مجموعه خود بگیرند. برخی محققان که ارزیابیهای منظمی در مورد ابزارهای مختلف نقد و بررسی کننده انجام داده‌اند، از محتوای بسیاری از نقد و بررسیها اظهار نارضایتی کرده‌اند. «جیمز سویت لند»^۱ کمبودهای کلی از لحاظ مقایسه، در نقد و بررسیها یافت نمود^(۱۷). بیشتر نقد و بررسیها عموماً قابل قبول بودند تعدادی متوسط و تعداد کمی کاملاً منفی. برخی از بررسیها بیشتر توصیفی بودند تا ارزیابانه، و برخی توصیه‌هایی کرده بودند که ارتباطی با متن ارزیابی نداشت. اتفاق نظر در مورد منابعی که عنوانی مشابه را تحت بررسی قرار می‌دادند، بسیار کم بود. با این وجود، اگرچه نقد و بررسیها می‌توانند جامعتر باشند، اما هنوز هم مبنایی برای ارزیابی کتابهای مرجع در اختیار کتابدار قرار می‌دهند و می‌توانند جایگزینی برای اطلاعات موجود در فهرستها و دفترچه‌هایی باشند که توسط ناشرین منابع مرجع توزیع می‌گردند. در حال حاضر، دامنه منابع مرجع چاپی جامعتر از رسانه‌های جدید از قبیل CD - ROM می‌باشد، اما منابعی که در این بخش توصیف گردیدند، سعی دارند تا بیشتر، پاسخگوی نیازهای مربوط به نقد و بررسی انواع منابع مرجع در اشکال مختلف باشند.

راهنماهای منابع مرجع

معروفترین راهنمای کتابهای مرجع در ایالات متحده امریکا راهنمایی است که توسط انجمن کتابخانه‌های امریکا منتشر می‌گردد. *Guide to Reference Books* از سال ۱۹۰۲ در خدمت کتابداران بوده است و دهمین ویرایش آن در سال ۱۹۸۶ به چاپ رسید. این راهنما اغلب به نام ویراستار آن یاد می‌شود، «آلیس کروگر»^۲

«ایسادر ماج»^۱، «کنستانس وینچل»^۲ و اخیراً «اوژن. پ. شیهی»^۳ در این زمینه فعالیت داشته اند (۱۸). این راهنما اطلاعات کتابشناختی و توصیفی در مورد حدود چهارده هزار اثر مرجع انگلیسی و غیر انگلیسی در تمام زمینه‌ها ارائه می‌دهد. ترتیب بندی آن در پنج قسمت عمده صورت گرفته است: قسمت A - منابع مرجع عمومی، قسمت B - علوم انسانی، قسمت C - علوم اجتماعی و رفتاری، قسمت D - مطالعات تاریخی و منطقه‌ای، قسمت E - علوم، تکنولوژی و پزشکی. در هر قسمت شناسه‌ها ابتدا برحسب موضوع و سپس شکل، رد، بندی شده‌اند. جدول محتویات، موضوعات را با ترتیبی رده‌ای نشان می‌دهد، و نیز نمایه‌ای الفبایی برای مؤلفان، عنوان و موضوع دارد. علامتی که در کنار هر شناسه قرار گرفته است، بیانگر این مطلب است که حداقل قسمتی از منبع به صورت پیوسته وجود دارد. شناسه‌ها شامل اطلاعات کامل کتابشناختی، در صورت لزوم تاریخ چاپ، یادداشت یا گزارمان، و اغلب شماره تلفنی از کتابخانه کنگره می‌باشد.

دو نوع نشریه سعی دارند تا فاصله زمانی طولانی بین انتشار دو شماره متوالی این راهنما را از بین ببرند. مقاله‌های دوره‌ای که منابع مرجع جدید را توصیف می‌کنند، در نشریه *College & Research Libraries* به چاپ می‌رسند (۱). یک یا چند ضمیمه برای این راهنما بین شماره‌های متوالی آن به چاپ می‌رسد، ضمیمه مربوط به ویرایش دهم برای چاپ در آوریل ۱۹۹۲ آماده گردیده است (۲). این ضمیمه شامل ۴۰۰۰ عنوان منتشر شده از سال ۱۹۸۶ می‌باشد و توسط ۴ کتابدار مرجع از یازده مؤسسه آکادمیک و تحت نظر «رابرت بالی»^۴ جمع‌آوری می‌گردد. نظیر بریتانیایی *Guide to Reference Books* چند سال است که توسط A. جی. والفورد^۵ با عنوان *Guide to Reference Material* به چاپ می‌رسد. برخلاف کتاب یک جلدی شیهی (Sheehy)، این کتاب در سه جلد منتشر می‌شود. ویرایش

1 Isador Mudge

2 - Constance Winchell

3 Eugene P. Sheehy

4 - Robert Balay

5 A. J. Walford

چهارم این راهنما در سالهای ۱۹۸۰، ۱۹۸۲ و ۱۹۸۷ انتشار یافت. جلد اول ویرایش پنجم در سال ۱۹۸۹ منتشر شد. از این رو، سه قسمت آن از لحاظ روزآمد بودن با یکدیگر تفاوت دارند. جلد ۱ در زمینه علوم و تکنولوژی؛ جلد ۲، علوم اجتماعی و تاریخی، فلسفه و مذهب، و جلد ۳ در زمینه موضوعات عمومی، زبان و ادبیات، و هنر است. هر جلد نمایه (های) مخصوص به خود، و جلد ۳ نمایه فشرده موضوعی هر ۳ جلد را داراست. از ویرایش پنجم، هر جلد نمایه‌های جداگانه مؤلف / عنوان و موضوع دارد. والفورد ترتیب موضوعی جلدها را براساس رده‌بندی دهدهی جهانی که تقسیم‌بندی موضوعی آن در مقایسه با رده‌بندی دهدهی دیویی وسیعتر است، تنظیم کرده است. راهنمای «الفورد» نیز همچون راهنمای ALA دامنه بین‌المللی، اما پوشش بهتری در زمینه عناوین بریتانیایی و اروپایی دارد. گرچه هر دو راهنمای ALA و «الفورد» در همه موضوعات به معرفی منبع می‌پردازند، ولی در هر زمینه خاص به معرفی عمیق نپرداخته‌اند. بدین منظور، کتابداران باید به راهنماهای اختصاصی موضوعی رجوع نمایند، که بسیاری از آنان توسط «دونالد دیکینسون»^۱ مشخص شده‌اند. چنین کارهایی عموماً هم به عنوان مقدمه‌ای بر زمینه موضوعی و هم به عنوان کارهای مرجع تخصصی در هر زمینه مورد استفاده قرار می‌گیرند.

صفحه‌ای از راهنمای ALA و «الفورد» به عنوان نمونه در شکل‌های ۱-۱۱ و ۲-۱۱ آمده است.

Idioms and usage

Britannica book of English usage. Ed. by Christine Timmons and Frank Gibney. Garden City, N.Y., Doubleday/Britannica Books, 1980. 655p. AD53

Made up in part by excerpts from articles in the *Encyclopaedia Britannica* and partly by new contributions. In three main sections: (1) English today and how it evolved; (2) The basic tools [with subsections on grammar, spelling, pronunciation, words and dictionaries, the library, and abbreviations]; (3) Writing and speaking effectively. Bibliography; index. PE25.B7

Bryant, Margaret M., ed. Current American usage. N.Y.; Funk & Wagnalls, [1962]. 290p. AD54

A handbook which "attempts to bring together the most recent information about frequently debated points of usage in English speech and writing."—*Introd.* Debated points in current usage are discussed with citations to dictionaries, linguistic treatments, and articles in current periodicals, as well as to special investigations made especially for use in this book. PE2835.B67

Copperud, Roy H. American usage and style: the consensus. N.Y., Van Nostrand Reinhold, [1980]. 433p. AD55

"This book revises, brings up to date, and consolidates two earlier ones: *A Dictionary of Usage and Style* and *American Usage: the Consensus* [1970]."—*Pref.* Compares the judgments of various current dictionaries on disputed points and offers the compiler's own views on those points. PE1460.C648

شکل ۱-۱۱- شناسه‌هایی از *Guide to Reference Books* ویرایش دهم، صفحه ۱۵۲،

چاپ شده با اجازه انجمن کتابخانه‌های امریکا.

English Usage

420-3.18

FOWLER, H.W. A dictionary of modern English usage. 2nd ed., revised by Sir E. Gowers. Oxford, Clarendon Press, 1965. xx, (ii), 725p. £5.95; £3.95.

First published 1926.

Some 3,000 entries. A-Z, including c. 400 extremely readable articles that embody Fowler's personal recommendations on usage in general and the use of common words. Many brief and more particularized entries on spelling, pronunciation, meaning or phraseology are interspersed. Adopts the Socratic method of teaching by wrong examples. Entry words are sometimes arbitrarily chosen, although a classified guide, under four broad heads (eg. 'Out of the frying-pan', on corrections that only make matters worse) precedes in the 2nd ed. In 1926 Fowler had the *O.E.D.*, with its innumerable examples of usage down to his own day, to draw upon, but the new *O.E.D.* supplement will not be completed for some years. Nevertheless the 2nd ed. well preserves the spirit of the original, adding, for example, more portmanteau and modish words (eg. 'anti-novel'), and giving more detailed and sympathetic treatment to differences between American and British English.

J.A. Greenwood's *Find it in Fowler; an alphabetical index to the Second Edition* (1965) of H.W. Fowler's 'Modern English usage'... (Princeton, N.J., Wolfhart Book Co., 1969. 113p.) is a detailed key to significant words in Modern English usage. 'Makes the contents of 'Fowler' vastly more accessible' (*Choice*, v.7, no.1, March 1970, p.50).

420-3.18

FOWLER, H.W., and FOWLER, F.G. The King's English. 3rd ed. Oxford, Clarendon Press, 1931 (and reprints). 383p. £2.95.

Intended as an aid to literary composition. Pt. 1 has chapters entitled Vocabulary, Syntax, Airs and Graces (inversion, metaphor, etc.), and Punctuation. Pt. 2 has sections on euphony, the use of quotation, grammar, meaning, ambiguity and style. Many examples of bad phraseology from newspapers and standard authors are cited throughout.

420-3.18

GOWERS, Sir E. The complete plain words. 2nd ed., revised by Sir Bruce Fraser. London, H.M.S.O. Harmondsworth, Middlesex, Penguin Books, 1973. 332p. £1.

A reconstruction of *Plain words* (1948) and *The ABC of plain words* (1951), first published together as *The complete plain words*. 1954. 'The work is recommended reading in most parts of the (Civil) service'. Mainly concerned with choice and lucidity of expression. 13 chapters and an epilogue (4. Corrections — 5/8. The choice of words: introductory; avoiding the superfluous word; choosing the familiar word; choosing the precise word — 9. The handling of words — 10. Punctuation. Numerous examples of good and bad writing. Bibliography, p.318-20. Index, p.321-32 (subjects in italic; words discussed, in roman). A classic of its kind.

شکل ۱۱-۲ - شناسه‌هایی از Guide to Reference Material نوشته والفورد، جلد ۳، ویرایش چهارم، ۱۹۸۷،

عمومی، زبان و ادبیات، هنر، با اجازه انتشارات انجمن کتابخانه‌ها، لندن.

برای کتابدارانی که لیست راهنماهای کتابهای کاربرد انگلیسی را در راهنمای «والفورد» جستجو می‌کنند، ۲ شناسه به شرح زیر وجود دارد:

Usage: American English dictionary, 3/248-9

English dictionaries, 3/243-4

کتابدار مستقیماً به جلد ۳، صفحات ۹-۲۴۸ که شامل شناسه‌هایی در مورد منابع با کاربرد انگلیسی امریکایی و صفحات ۴-۲۴۳ که شامل شناسه‌هایی در مورد منابع با کاربرد انگلیسی (بریتانیایی) می‌باشند، هدایت می‌شود. این دو در محل‌های مجزایی قرار دارند، زیرا اعداد رده‌بندی دهدهی جهانی تا حدی متفاوت است: برای کاربرد انگلیسی ۳/۱۸-۴۲۰ و برای کاربرد امریکایی ۳/۱۸-(۷۳) ۴۲۰. در این مثال نمایه راهنمای ALA چندان مفید نیست، چراکه زیر کلمه "Usage" هیچ شناسه‌ای وجود ندارد. با رجوع به جدول محتویات، متوجه می‌شویم که "AD" "A General Reference Works" زیر مجموعه "Language Dictionaries" می‌باشد. با نگاهی به این قسمت متوجه می‌شویم که عنوان فرعی "Idioms and Usage" در جایی است که Usage dictionaries آمده است. در این حالت، منابع انگلیسی امریکایی و بریتانیایی با هم مخلوط گشته‌اند.

راهنمای ALA و «والفورد» بسیاری از منابع را که احتمالاً فقط در کتابخانه‌های بزرگ یافت می‌شوند، شناسایی کرده‌اند. راهنماهای انتخابی بیشتری در مورد کتابهای مرجع برای کتابخانه‌های کوچکتر وجود دارد. به عنوان مثال^۱ *Reference Sources for Small and Medium - Sized Libraries* که توسط انجمن کتابخانه‌های امریکا منتشر می‌گردد. این تألیف که آخرین بار در سال ۱۹۸۴ به روز گردیده است، بیست و دو فصل دارد که در زیر موضوعات کلی رده‌بندی دهدهی دیویی به معرفی کتاب پرداخته است. این منبع سیاهه حدود هزار و هفتصد منبع را ارائه می‌دهد. سه بخش اول، منابع عمومی (کمک‌های انتخاب مواد مرجع، کتابشناسی‌ها، و منابع عمومی و دایرة المعارفها)، و سایر بخشها، منابع مربوط به

زمینه‌های موضوعی خاص را در برمی‌گیرند. يك نمایه مؤلف / عنوان نیز در انتها وجود دارد. این کتاب شامل برخی عناوین به صورت پیوسته و میکروفرم می‌باشد و نیز برخی شناسه‌ها شامل اطلاعات کامل کتابشناسی هستند. کتاب

Guide to Reference Books for School Media Centers

تألیف «کریستین کورت واینر»^۱ شامل ۲۰۱۱ شناسه در ۵۴ گروه موضوعی است. این شناسه‌ها منابع مرجع توصیه شده در تمامی زمینه‌های تحصیلی را در برمی‌گیرند و برای محدوده وسیع سنی و سطوح مختلف مطالعاتی تنظیم شده‌اند. شناسه‌ها شامل اطلاعات کامل کتابشناختی، توصیف منابع، نقد و بررسیها و علامتی برای مشخص کردن سطح تحصیلی می‌باشند. نمایه‌ای برای مؤلفین، عناوین و موضوعات وجود دارد. علاوه بر پوشش وسیع منابع مرجع موضوعی و عمومی برای دانش آموزان مدارس ابتدایی و راهنمایی، این کتاب شامل بخشهای وسیعی در مورد ابزار انتخاب، مطالعات ادبیات کودکان، و منابع حرفه‌ای برای متخصصان رسانه‌های کتابخانه‌های آموزشگاهی می‌باشد.

از آنجایی که راهنماهای پر استفاده منابع مرجع تنها سطح محدودی از پایگاههای اطلاعاتی، چه پیوسته و چه CD - ROM، را ارائه می‌دهند، نیاز به راهنماهای پایگاههای اطلاعاتی احساس می‌گردد. در این رابطه دو عنوان هستند که سطح وسیعی از پایگاههای اطلاعاتی پیوسته را در برمی‌گیرند: *Directory of Online Databases* تمامی انواع پایگاههای اطلاعاتی را در محدوده‌های وسیع موضوعی سیاهه کرده و برای هر يك توضیح مختصری ارائه می‌دهد، و بیش از چهار هزار پایگاه اطلاعاتی مربوط به بیش از ششصد فروشنده را در برمی‌گیرد. دو نشریه کامل نیم سالانه و دو ضمیمه نیز موارد جدید را در این میان ارائه می‌دهند. شناسه‌ها به ترتیب الفبا مرتب شده‌اند، و اطلاعاتی از قبیل نوع پایگاه اطلاعاتی، پوشش موضوعی، توصیف محتوا، تولیدکننده، فروشنده، زبان، پوشش جغرافیایی، محدوده زمانی و دفعات به روز شدن را در بردارند. شناسه‌هایی به طور

نمونه در شکل ۳-۱۱ آمده است. اگر پایگاه اطلاعاتی يك نشریه چاپ مشابه نیز داشته باشد، این مسئله در یادداشت مندرجات ذکر می‌گردد، همان گونه که در شناسه *Book Review Digest* در شکل ۳-۱۱ نشان داده شده است. وجود - CD ROM در انتهای شناسه ذکر گردیده است. نمایه‌ها شامل موضوعات، تولید کنندگان پایگاههای اطلاعاتی، فروشندگان و شبکه‌های ارتباط از راه دورند. با استفاده از نمایه‌های مربوط به تولید کننده و فروشنده، می‌توان مشخص نمود که کدام پایگاههای اطلاعاتی توسط يك تولید کننده خاص انتشار یافته و یا کدام پایگاههای اطلاعاتی را از طریق کدام فروشنده خاص می‌توان به دست آورد. یک نمایه اصلی، اسامی تمامی سازمانها، محصولات و خدمات را در برمی‌گیرد. این راهنما را می‌توان به صورت پیوسته از طریق ORBIT جستجو نمود.

پایگاههای اطلاعاتی قابل خواندن توسط کامپیوتر: کتاب *A Directory and Data Sourcebook* بیش از شش هزار پایگاه اطلاعاتی در انواع مختلف شامل پایگاههای اطلاعاتی در CD - ROM و نیز پیوسته است. شناسه‌ها شامل نام پایگاه، نوع پایگاه اطلاعاتی، زبان، محدوده زمانی تحت پوشش، تعداد پیشینه‌ها، دفعات به روز شدن، پوشش موضوعی، عناصر اطلاعاتی، ابزار استفاده، دسترسی به پایگاه اطلاعاتی، محصولات چاپی / میکروفرم، و چگونگی برقراری ارتباط می‌باشند. نمایه‌ها شامل تولید کنندگان پایگاههای اطلاعاتی، فروشندگان پایگاههای اطلاعاتی، محصولات CD - ROM، موضوع و يك نمایه اصلی برای اسامی می‌باشند. این راهنما را می‌توان به صورت Online از طریق DIALOG جستجو نمود.

هر دو راهنما در شناسایی پایگاههای اطلاعاتی موجود، که يك محدوده موضوعی خاص را در برمی‌گیرند و یا محتوی نوع خاصی از اطلاعات هستند، مفید می‌باشند. اطلاعات مربوط به تولید کنندگان و فروشندگان نشان می‌دهد که چگونه يك کتابخانه می‌تواند این پایگاههای اطلاعاتی را بخرد و / یا به آنها دسترسی پیدا کند.

BOOK REVIEW DIGEST^{SM}**Type:** Reference (Bibliographic)**Subject:** General Interest**Producer:** The H.W. Wilson Company**Online Service:** WILSONLINE**Content:** Contains about 29,000 citations, each with excerpts of reviews, to current reviews of English-language books. Each citation also contains references to the reviews. Covers popular and scholarly works of fiction and non-fiction works, as well as juvenile literature. Sources include over 80 periodicals published in Canada, the U.K., and the U.S. in the humanities, social sciences, and general science. Corresponds to *Book Review Digest*.**Language:** English**Coverage:** Canada, U.K., and U.S.**Time Span:** April 1983 to date**Updating:** Twice a week; about 1500 books a month.*This database is also available on CD-ROM.***BOOK REVIEW INDEX****Type:** Reference (Bibliographic)**Subject:** Social Sciences & Humanities**Producer:** Gale Research Inc.**Online Service:** DIALOG Information Services, Inc. (File 137)**Content:** Contains citations to reviews of books and periodicals carried in approximately 465 journals. Coverage is oriented toward the humanities and social sciences, including literature, fine arts, history, education, and library science. Contains about 1.9 million citations to reviews of approximately 999,000 different publications. Corresponds to *Book Review Index*.**Language:** English**Coverage:** U.S.**Time Span:** 1969 to date**Updating:** 3 times a year, about 125,000 records a year**BOOKBASE****Type:** Reference (Bibliographic)**Subject:** Publishers & Distributors-Catalogs**Producer:** IDD Verlag fuer Internationale Dokumentation**Online Service:** FIZ Technik (BOOK)**Content:** Contains about 33,000 citations to newly announced English- and German-language scientific and technical books, including textbooks, reference books, handbooks, monographs, reports, and conference proceedings. Covers agriculture, biology, business management, chemistry, economics, engineering, ethnology, general science, geosciences, linguistics, mathematics, medicine, physics, political science, and social science.**Language:** English and German**Coverage:** International**Time Span:** 1985 to date**Updating:** About 800 records a month

شکل ۳-۱۱- شناسه‌هایی از Directory of Online Databases جلد ۱۱، شماره ۳، صفحه ۶۵ چاپ شده با

مجوز ناشر، حق چاپ ۱۹۹۵ (Copyright) توسط شرکت انتشاراتی علمی ال سویر (Elsevier).

همان گونه که راهنماهای انتخابی بیشتری در مورد کتابهای مرجع منتشر شده‌اند تا نیازهای کتابخانه‌های کوچک را برآورده نمایند، اکنون راهنماهای پایگاههای اطلاعاتی منتخب بیشتری نیز وجود دارند. به عنوان مثال:

Directory of Online and CD - ROM Resources for High Schools

که توسط «لین پاریزی»^۱ و «ویرجینیا جونز»^۲ تألیف شده است. این مؤلفان کوشیده‌اند تا پایگاههای اطلاعاتی را که با یک یا چند موضوع از سه موضوع درسی دبیرستانی (علوم اجتماعی، علوم، انگلیسی) در ارتباط هستند، بیشتر جهت تسریع تحقیقات و یا بهبود مهارتهای جستجوی پیوسته، در این راهنما بگنجانند. شناسه‌ها شامل یک توصیف، گستره‌ای از مواد تحت پوشش، استفاده کننده مورد نظر، محدوده زمانی تحت پوشش، و دفعات به روز شدن می‌باشند. نام پایگاه اطلاعاتی و نمایه‌های موضوعی نیز وجود دارد.

در حالی که برخی از راهنماها، هم پایگاههای اطلاعاتی پیوسته و هم - CD ROM ها را توصیف می‌کنند، سایر راهنماها بر چیزی متمرکز هستند که شاید بتوان آن را پایگاه اطلاعاتی «قابل حمل» تصور نمود. «پل نیکولز»^۳ چند منبع برای توصیف و ارزیابی CD - ROM ها مشخص می‌کند (۳۲). دو راهنما از راهنماهای بزرگ و مهم عبارتند از:

CD - ROMS in Print, Directory of Portable Databases

Directory of Portable Databases پایگاههای اطلاعاتی را که به صورت توزیع الکترونیکی بر روی CD - ROM، دیسکها و یا نوار مغناطیسی هستند، در برمی‌گیرد. انواع پایگاههای اطلاعاتی عبارتند از کتابشناختی، ارجاعی، عددی، متن کامل، نرم‌افزاری، گرافیکی، *Clip - art*، عکس، نقشه، شنیداری / گفتاری و *hypertext*. توضیحات نشان دهنده نام پایگاههای اطلاعاتی، نام تولید کننده و فروشنده، پوشش جغرافیایی، پوشش زمانی، قیمت، دفعات به روز شدن، و نرم

1 - Lynn Parisi

2 - Virginia Jones

3 - Paul Nicholls

افزار مورد نیاز می باشد. نمایه ها نقاط مختلف دسترسی به شناسه ها را ارائه می دهند: نام، موضوع، ارائه دهنده اطلاعات، فروشنده، توزیع کننده، نرم افزار، پایگاه اطلاعاتی پیوسته مربوطه، و منبع چاپی مربوطه.

CD - ROMS in Print حدود هزار و چهار صد *CD - ROM* را در برمی گیرد، و به ترتیب الفبای عنوان مرتب شده است. هر شناسه اصلی شامل نیازهای سخت افزاری، نرم افزار جستجو، نوع کاربرد، دفعات به روز شدن، قیمت، و نیازهای دستگاه *CD - ROM* خوان می باشد. این راهنما بین ویرایشها توسط سیاهه هایی که در *CD - ROM Librarian* به چاپ می رسد، به روز می گردد. شناسه ها دارای نمایه های توزیع کننده، ارائه دهنده اطلاعات، ارائه دهنده نرم افزار، ناشر، موضوع و هماهنگی با کامپیوترهای مکینتاش (Macintosh) می باشند. این راهنماهای منابع مرجع و راهنماهای پایگاههای اطلاعاتی به دو منظور مورد استفاده قرار می گیرند: به عنوان سیاهه ای جهت ارزیابی مجموعه و ابزار انتخاب برای بهبود وضع کتابداران مرجع و مجموعه ها، و به عنوان کمکی در کار مرجع برای شناسایی منابع مرجع مناسب به منظور پاسخ به سئوالهای مرجع. در کار مرجع، چنانکه سؤال مطرح شده مشابه با سئوالی نباشد که کتابدار مرجع قبلاً به آن پاسخ داده است، کتابدار ممکن است نتواند به آسانی بدون مراجعه به راهنمای کتابهای مرجع، یک منبع مناسب را شناسایی کند. همان گونه که قبلاً مثال استفاده از واژه نامه ها توضیح داده شد، این ابزار هدایتگر می تواند کتابدار را به يك یا چند منبع مناسب برای ادامه پاسخ، راهنمایی کنند. بقیه فصلها در بخش ۱ هر نوع منبع را به نوبت توصیف نموده و ویژگیهای آن و سیاستهای مناسب جستجو را توضیح می دهد.

یادداشتها

1. Heartsill Young, ed., *The ALA Glossary of Library and Information Science* (Chicago: American Library Association, 1983), 188.
2. Marcia J. Bates, "What Is a Reference Book? A Theoretical and Empirical Analysis," *RQ* 26 (Fall 1986): 37-57.
3. Sydney J. Pierce, "Introduction," *Reference Librarian* 29 (1990): 1-8.
4. Mary Biggs and Victor Biggs, "Reference Collection Development in Academic Libraries: Report of a Survey," *RQ* 27 (Fall 1987): 67-79.
5. Kathleen Coleman and Pauline Dickinson, "Drafting a Reference Collection Policy," *College & Research Libraries* 38 (May 1977): 227-33.
6. See the sections reprinting reference collection development policies in: Bill Katz, ed., *Reference and Online Services Handbook: Guidelines, Policies, and Procedures for Libraries*, vol. 2 (New York: Neal Schuman, 1986), 67-335.
7. Eleanor Mathews and David A. Tyckoson, "A Program for the Systematic Weeding of the Reference Collection," *Reference Librarian* 29 (1990): 129-43.
8. Lynn Westbrook, "Weeding Reference Serials," *Serials Librarian* 10 (Summer 1986): 81-100.
9. William A. Katz, *Introduction to Reference Work*, 5th ed., Vol. 1 (New York: McGraw-Hill, 1987), 73-76.
10. Carol Tenopir, "Evaluating Online Systems," *Library Journal* 113 (June 1, 1988): 86-87.
11. Danuta A. Nitecki, "The Nontraditions of Database Reviewing," *Library Science Annual* 1 (1985): 42-45.
12. For criteria for evaluating online databases and CD-ROMs, see the following articles: David H. Brunell, "Comparing CD-ROM Products," *CD-ROM Librarian* 3 (March 1988): 14-18; J. A. Large, "Evaluating Online and CD-ROM Reference

Sources," *Journal of Librarianship* 21 (April 1989): 87-108; David C. Miller, "Evaluating CDROMs: To Buy or What to Buy?," *Database* 10 (June 1987): 36-42; Paul Travis Nicholls, "Laser/optical Database Products: Evaluation and Selection," *Canadian Library Journal* 45 (October 1988): 296-300; Anne B. Piternick, "Decision Factors Favoring the Use of Online Sources for Providing Information," *RQ* 29 (Summer 1990): 534-44.

13. Steven D. Zink, "Toward More Critical Reviewing and Analysis of CD - ROM User Software Interfaces," *CD - ROM Professional* 4 (January 1991): 16-22.

14. James Rettig, "Reference Book Reviewing Media: A Critical Analysis," *Library Science Annual* 2 (1986): 13-29.

15. Helen K. Wright, "Reference Books Bulletin Editorial Review Board - ALA," in *Encyclopedia of Library and Information Science*, vol. 37, ed. Allen Kent (New York: Marcel Dekker, 1984), 346-52.

16. Phyllis J. Van Orden, "Reviews of Children's Reference Books: Where Are They?," *Reference Librarian* 7/8 (Spring/Summer 1983): 185-89.

17. James H. Sweetland, "Reference Book Reviewing Tools: How Well Do They Do the Job?," *Reference Librarian* 15 (Fall 1986): 65-74.

18. Donald C. Dickinson, "The Way It Was, the Way It Is: 85 Years of the *Guide to Reference Books*," *RQ* 27 (Winter 1987): 220-25.

19. For example, Eileen McIlvaine, "Selected Reference Books of 1989-90," *College & Research Libraries* 51 (September 1990): 431-45.

20. Robert Balay, "Guide to Reference Books," *Choice* 27 (November 1989): 433.

21. Donald C. Dickinson, "A Guide to the Guides: Literary Maps of the Humanities, Social Sciences, and Sciences," *Choice* 21 (November 1983): 383-93.

22. Paul Travis Nicholls, "A Buyer's Guide to CD - ROM Selection: CD - ROM Product Directories and Review Tools," *CD - ROM Professional* 3 (May 1990): 13-21.

لیست منابع

American Libraries. Chicago: American Library Association, 1970-.

11 issues per year.

American Reference Books Annual. Edited by Bohdan S. Wynar. Englewood, Colo.: Libraries Unlimited, 1970-. Annual.

Booklist: Including Reference Books Bulletin. Chicago: American Library Association, 1905-. Twice monthly September-June; monthly July - August.

CD-ROM Librarian. Westport, Conn.: Meckler, 1987-. 10 issues per year.

CD-ROMs in Print. Compiled by Norman Desmarais. Westport, Conn.: Meckler, 1991. 450p.

Choice. Middletown, Conn.: Association of College and Research Libraries, 1964-. 11 issues per year.

Computer - readable Databases: A Directory and Data Sourcebook. 7th ed. Edited by Kathleen Young Marcaccio. Detroit, Mich.: Gale Research, 1991. 1,646p. (DIALOG File 230).

Directory of Online Databases. New York: Cuadra/Elsevier, 1979-. Quarterly. (ORBIT File CUAD).

Directory of Online Databases and CD-ROM Resources for High Schools. Compiled by Lynn S. Parisi and Virginia L. Jones. Santa Barbara, Calif.: ABC-CLIO, 1988. 136p.

Directory of Portable Databases. New York: Cuadra/Elsevier, 1990-. Semiannual.

Guide to Reference Books. 10th ed. Edited by Eugene P. Sheehy. Chicago: American Library Association, 1986. 1,560p.

Guide to Reference Books for School Media Centers. 3d ed. Edited by Christine Gehrt Wynar. Littleton, Colo.: Libraries Unlimited, 1986. 407p.

Library Journal. New York: R. R. Bowker, 1876-. Semi-monthly September-June; monthly July - August.

Preview: Professional and Reference Literature Review. Ann Arbor, Mich.: Mountainside Publishing, 1988-. Monthly.

Recommended Reference Books for Small and Medium-sized Libraries and Media Centers. Edited by Bohdan S. Wynar. Englewood, Colo.: Libraries Unlimited, 1981-. Annual.

Reference Sources for Small and Medium-Sized Libraries. 4th ed. Chicago: American Library Association, 1984. 252p.

RQ. Chicago: American Library Association, 1960-. Quarterly.

Walford's Guide to Reference Material. Edited by A. J. Walford. 3 vols. London: Library Association, 1982-1989. [4th ed. Volume 2 Social & Historical Sciences, Philosophy & Religion, 1982; 4th ed. Volume 3 Generalia, Language & Literature, The Arts, 1987; 5th ed. Volume 1 Science and Technology, 1989].

Wilson Library Bulletin. New York: H.W. Wilson, 1914-. Monthly except July and August.

روزنامه گاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی
 رتال جامع علوم انسانی

برای مطالعه بیشتر

Bates, Marcia J. "What is a Reference Book ? A Theoretical and Empirical Analysis."

RQ 26 (Fall 1986): 37-57.

«بیتس» اشاره می‌کند که کتابهای مرجع به طور سنتی به شکل اداری (مثلاً کتابهایی که امانت داده نمی‌شوند) و یا عملکردی (مثلاً کتابهایی که به عنوان مرجع استفاده می‌شوند) تشریح می‌گردیدند و نه به صورت توصیفی (به معنای ویژگی‌های ضروری که کتابهای مرجع را از سایر کتابها متمایز می‌سازد). این مقاله مفهوم «توصیفی» را روشن ساخته و بررسی می‌کند.

Coleman, Katherine, and Pauline Dickinson. "Drafting a Reference Collection Policy."

College & Research Libraries 38 (May 1977): 227.

مؤلفین سیاست مجموعه مرجع را توضیح می‌دهند و به طور نمونه یک سیاست کامل را در مورد مجموعه مرجع یک کتابخانه دانشگاهی ارائه می‌نمایند.

Katz, Bill, and Robin Kinder, eds. "The Publishing and Review of Reference Sources."

Reference Librarian 15 (Fall 1986): 1-336.

این مجموعه مقالات، جنبه‌های متعدد انتشار و نقد و بررسی کتابهای مرجع را بررسی می‌نماید. مقالاتی که در بخش «بررسی و ارزیابی کارهای مرجع» آمده‌اند، از اهمیت خاصی برخوردارند که این مقالات شامل «ارزیابی کتابهای مرجع به صورت تئوری و عملی نوشته نورمن استیونس»^۱، «ابزار نقد و بررسی کتابهای مرجع: این ابزار چگونه این کار را انجام می‌دهند؟ نوشته جیمز اچ. سوئیت لند»^۲ و «مسئولیت‌های بررسی کنندگان منابع مرجع نوشته «جیمز رتیگ»^۳ می‌باشد.

Large, J.A. "Evaluating Online and CD-ROM Reference Sources." Journal of

Librarianship 21 (April 1989): 87-108.

«لارج» بحثی روشن را در مورد معیارهایی که می‌توان از آن در ارزیابی منابع قابل خواندن توسط ماشین استفاده نمود، ارائه می‌دهد. علاوه بر معیارهایی که عموماً در ارزیابی کارهای مرجع چاپی به کار گرفته می‌شوند، معیارهایی را که با پایگاه‌های اطلاعاتی، فروشندگان

1 - Norman Stevens

2 - James H. Sweetland

3 - James Rettig

پیوسته و شبکه‌های ارتباط از راه دور مرتبط هستند، نیز معرفی می‌نماید.

Nolan, Christopher W. "The Lean Reference Collection: Improving Functionality Through Selection and Weeding." *College & Research Libraries* 52 (January 1991):80-91.

«نولان» یک سری راهنمایی‌هایی را برای درج منابع در مجموعه مرجع ارائه می‌دهد که بخصوص بر مناسبت عناوین با عملکردهای واقعی مرجع و نیز میزان استفاده مورد انتظار تأکید دارند.

Pierce, Sydney J., ed. "Weeding and Maintenance of Reference Collections." *Reference Librarian* 29 (1990): 1-173.

این شماره سعی دارد تا راهی جهت بهبود و کمک به کارهای محدودی که تا به امروز در مواردی از قبیل وجین کردن و نگهداری مجموعه‌های مرجع در مجموعه کتابخانه صورت گرفته است، بیابد. مقالات در ۳ بخش تقسیم‌بندی گردیده‌اند. بخش اول در مورد تأثیر مشتریان و اهداف گوناگون بر مجموعه مرجع می‌باشد. بخش دوم با سیاستهای توسعه مجموعه مرجع سروکار دارد، و بخش سوم ارزیابی و وجین کردن مجموعه‌ها را در بر می‌گیرد.

Piternick, Anne B. "Decision Factors Favoring The Use of Online Sources for Providing Information." *RQ* 29 (Summer 1990): 534-44.

در توسعه مجموعه‌های مرجع، درک ویژگیها و تواناییهای منابع پیوسته که این منابع را از منابع چاپی متمایز می‌سازد، مفید است. این مقاله این عوامل را در هفت گروه دسته‌بندی می‌کند: قابلیت دسترسی، قیمت، راحتی استفاده، کتابشناختی، تفکیک موضوعی، عوامل مربوط به اطلاعاتی که در منابع چاپی نمایه‌سازی نشده‌اند، و عوامل تخصصی ویژه.

Rettig, James. "Every Reference Librarian a Reviewer." *RQ* 26 (Spring 1987): 467-76.

«رتیگ» در این مورد به بحث می‌پردازد که تمامی کتابداران مرجع مجبور هستند کارهایی را که در مجموعه‌شان قرار دارد، به خوبی یک بررسی کننده بشناسند. این مقاله، این مسئله را با توجه به تمامی اشکال ابزار مرجع توضیح می‌دهد و نقاط قدرت و ضعف آن را با موقعیتهای حاصل از نیاز اطلاعاتی استفاده کنندگان از کتابخانه مرتبط می‌سازد.